ESENȚELE VALORICE ALE EDUCAȚIEI CULTIVATE ÎN LITERATURA ROMÂNĂ

Irina RUSU[*]

CZU 37.0:821.135.1.0

Rezumat: *În articolul dat am elucidat, prin prisma operelor literare, câteva din valorile general-umane, culturale, etice şi morale, determinând astfel contribuția lor majoră în valorificarea trăsăturilor definitorii în educarea generațiilor de elevi. Acestea scot în evidență adevărate calități și comportamente ale personajelor, determinând astfel valoarea contextului reflectat, ca element comun prin conturarea unor trăsături distincte. Aşadar, valorile general-umane sunt fundamentale şi necesare, deoarece servesc drept referinţă pentru a şti ce este bine şi ce este greşit. Autorii de referință pe care i-am abordat sunt: Petre Ispirescu, Ion Creangă, Ioan Slavici, George Călinescu, Liviu Rebreanu, Mircea Eliade, cei care au revigorat prin creațiile lor adevărate valori, contribuind astfel la relevarea unui stil autentic şi original, mai dinamic şi unic în evoluția literaturii române.*

Cuvinte-cheie: valoare, axiologie, operă, literatură, valoarea cititorului, valoarea textului, valori umane.

[*] **Irina RUSU**, profesoară de limba şi literatura română, grad didactic superior, Colegiul „Alexei Mateevici” din Chișinău, irina.rusu45@gmail.com

THE VALUE ESSENCES OF CULTIVATED EDUCATION IN ROMANIAN LITERATURE

Abstract: *In the given article, I elucidated, through the prism of literary works, some of the general human, cultural, ethical and moral values, thus determining their major contribution in the valorization of the defining traits in educating generations of students.*

They bring out the true qualities and behaviors of the characters, consequently determining the value of the reflected context, as a common element by outlining distinct features.

Therefore, general human values are fundamental and necessary because they serve as a reference to differentiate between right and wrong. The reference authors I approached are: Petre Ispirescu, Ion Creangă, Ioan Slavici, George Călinescu, Liviu Rebreanu, Mircea Eliade, those who revived true values through their creations, thus contributing to the revelation of an authentic and original style, more dynamic and unique in the evolution of Romanian literature.

Keywords: value, axiology, literary work, literature, reader value, text value, human values.

Umanitatea a fost creată cu ajutorul valorilor care în timp au devenit atât de numeroase și complexe încât este foarte greu de stabilit care sunt cele mai importante dintre ele. Valorile și principiile de viață ne fac ceea ce suntem noi ca și oameni, iar acestea pot fi bune sau rele în funcție de situație. Prin urmare, toate informațiile pe care le obținem sunt filtrate conform viziunii noastre ce presupune rezultatul combinației dintre modul de gândire, moralitate și rațiune.

În societatea noastră pe care o traversăm, valorile general-umane s-au amestecat cu cele orientate spre cultul mediocrității. Considerăm, că valoarea este cel mai apreciat lucru al omului, și anume, prin ea omul se cunoaște, se (re)prezintă, îl putem percepe ce fel de persoană este. Valoarea este fapta pe care ai facut-o cu plăcere și pe care nu o poți schimba pe bani sau pe alte comori de preț. Cultivând aceste valori, formăm o generație de oameni capabili să mențină inteligența și rațiunea umană la nivel, inspirându-ne din acțiunile și gândurile personajelor create de scriitori. Un impact aparte îl au operele literare, care creează tipuri de oameni cu suflet curat, ghidați de lumina bunătății, a căror har emană vorba dulce și divină.

Adrian Ghicov are convingerea că a educa prin text, din punct de vedere axiologic, înseamnă a-l învăţa pe elev să poată citi şi vizualiza o valoare, să poată lua atitudine, a manifesta gusturi, predilecţii, simpatii, dorinţe, interese în spiritul umanităţii. Prin urmare, relaţia dintre valoare şi educaţie este importantă pentru întregul sistem de învăţământ, deoarece cunoaşterea şi valorizarea valorilor este reperul fundamental al umanizării tipului uman şi al dezvoltării potenţialului său creativ, psihologic şi social. Prin lecţia de literatură, dacă aceasta poartă amprenta didactico-axiologică, trebuie să se producă un proces autentic de cunoaştere a valorilor şi altul este de a pune în valoare, adică de recunoaştere şi de valorificare a lor.

Ramona-Elena Mocanu este de părerea că în procesul însușirii valorilor umane de către elevi, literatura contribuie în mod esențial, mai ales prin abordarea unor texte din perspectivă axiologică, în cadrul unor proiecte tematice extracurriculare și transdisciplinare. Acestea au dovedit o mare capacitate de a-i mobiliza pe elevi și de a-i motiva, mai ales, dacă textele alese sunt variate ca structură, limbaj și subiect, incluzând aici texte care ilustrează tematici contemporane și texte din literatura universală, devenind o pledoarie pentru amplificarea studiului literaturii în școală.

Dacă ar fi să ne referim la basmele lui Petre Ispirescu, deşi sunt profund populare prin esenţă şi formă, s-au impus alături de capodoperele literaturii scrise, demonstrând vigoarea şi calitatea creaţiilor artistice izvorâte din experienţa de viaţă, din tradiţiile şi năzuinţele maselor populare. Basmul, ca valoare educativă și formativă, dezvoltă și stimulează procesele cognitive şi affective ale elevilor și contribuie la formarea trăsăturilor specifice voinței și caracterului. Prin basme ne formăm reprezentări şi noţiuni despre valorile general-umane precum: dreptatea, cinstea, curajul, vitejia, perseverenţa, hărnicia etc. Pe fundalul universal al basmului fantastic, Petre Ispirescu reflectă valorile specifice fiecărui popor, atât prin asimilarea tiparelor compoziționale și a elementelor de cod la structurile culturale proprii, cât și prin creație originală. Există în basmul popular românesc o preferință pentru anumite personaje, care-i definesc idealul etic și orizontul spiritual. Acesta este eroul tipic numit Făt-Frumos, totodată universal ca funcție narativă, dar autohton prin sonoritatea și sentimentalismul numelui. Și în cazul personajului feminin, numele Ileana Cosânzeana indică atributul frumuseții, întărit prin formule caracterizatoare succinte: „Ileana Cosânzeana, din cosița floarea-i cântă, noua-mpărății ascultă”, în așa fel,

basmul fantastic devine o oglindă a satului românesc, a mentalității și orizontului său cultural.

Având în vedere întreaga operă literară a lui Ion Creangă, alături de Petre Ispirescu, doi povestitori în oglinzile basmului, am zice că ambii au multiple valențe educative și morale, au o creație artistică ce proiectează ruralitatea autentică în imaginea literară, coexistând în același timp în ficțiune și în realitate. Autorii dețin exprimări inconfundabile, rezultat al prelungirii realității în poveste. Ion Creangă este o ființă jovială și sociabilă, care râde din inimă, râde spre a stârni hazul. Râsul lui nu pedepsește, e semn al dragostei de oameni, sentiment pe care l-a presărat și în opera sa, reflectând astfel acele valențe general-umane despre care numai el le-a putut identifica atât de minuțios și atât de aproape de inima cititorului.

Garabet Ibrăileanu observă că poveștile lui Creangă „sunt bucăți rupte din viața poporului moldovenesc” [2, p. 4]. Temele inspirate din folclorul național sau universal sunt dezvoltate în mod original și creativ. Talentul înnăscut al scriitorului, ca și cunoașterea profundă a trăsăturilor moral-spirituale ale poporului, au facut din Creangă „creatorul unei comedii umane tot așa de profundă și de universală în tipicitatea ei, precum aceea a lui Sadoveanu” [3, p. 2].

În povești, povestiri și basme se întrezărește plăcerea de a portretiza și de a clasifica umanitatea morală ce presupune un mod de a vedea lumea: „se vede lucru că așa e făcut omul sa nu fie singur”. Ion Creangă ilustreaza astfel, într-o viziune personală, concepția poporului nostru cu privire la necesitatea pedepsirii abuzului și nedreptății, în numele unui ideal de viață superior. Ne întrebăm: Ce nou aduce Ion Creangă spre deosebire de ceilalți autori? Presupunem că este autenticitatea faptului lingvistic, exprimări memorabile, forța de a crea o limbă nouă după tiparele celei populare, ea fiind un inepuizabil izvor de autenticitate. Valeriu Cristea afirma: „Creangă iese pe jumătate din trunchiul viguros al literaturii populare pentru a se înscrie în specia literaturii culte. El este miticul Centaur, de o unică splendoare a culturii noastre” [4, p. 16].

În realizarea poveștilor sale, Ion Creangă pornește de la modele populare, reactualizând teme de circulație universală cu o vechime uneori mitică. În povești și nuvele, sfătosul bunic din Humulești nu observă, ci demonstrează valori morale milenare. Spre exemplu: În „Capra cu trei iezi” este ilustrarea iubirii de mamă; Personajul Dănila Prepeleac dovedește că prostul are noroc; „Punguța cu doi bani”, dă satisfacție moșilor care nu trăiesc bine cu

babele; „Povestea porcului” arată că pentru o mamă și cel mai pocit prunc e un Făt-Frumos; „Fata babei și fata moșneagului” este vestita dramă a copiilor vitregi; În „Soacra cu trei nurori” dăm de veșnicul conflict între noră și soacră, care ține mai mult de feciori; „Povestea lui Stan Pățitul ”e fabula bărbatului; „Ivan Turbincă”, demonstrează că moartea a fost lăsată cu socoteală și „Povestea lui Harap-Alb” e un chip de a dovedi că omul de soi se vădește sub orice strai. „Povestea lui Harap-Alb” reușește să concentreze, printr-o succesiune de întâmplări în care eroul parcurge un drum anevoios și prin care acesta trebuie sa-și dovedească o serie de calitați general-umane, regăsite atât de des în operele crengiene, calități indispensabile în procesul maturizării sale, principiul etic și moral fundamental conform căruia omul este o oglindire a propriilor sale acțiuni, iar faptele bune vor fi intotdeauna răsplătite. Harap-Alb devine un erou exemplar nu prin însușirile miraculoase, așa cum se întâmplă în basmele folclorice, ci prin extraordinara lui autenticitate umană. Stăpânit adeseori de frică, plin de naivități și slăbiciuni omenești, este nevoit să dea primele probe de curaj și bărbăție. Bunătatea și mila îl situează în registrul simbolic al forțelor binelui. Prin ele își face ajutoare care îl scot din impas. Înfrângerea propriilor slăbiciuni în procesul anevoios al devenirii îl conduce la dobândirea conștiinței de sine și a libertății sale morale. Eroul individualizat și prin nume are de înfruntat multe primejdii fără de care destinul său de conducător înțelept, receptiv la durerile și suferințele celor mulți nu s-ar fi împlinit. Nici „Amintirile din copilărie” nu ies din această formulă și simbolizează destinul oricărui copil.

Considerat creatorul realismului țărănesc, Ioan Slavici a scris peste optzeci de nuvele și schițe în care abundă cu personaje tipice din spațiul rural, iar sufletele lor au profunzimi nebănuite, sunt traversate de onestitate și de trăiri nobile. Sunt recunoscute preocupările scriitorului pentru etic și estetic, întrucât, ele transcend conceptele general-umane de bine sau rău, frumos sau urât, adevăr sau neadevăr, moral sau immoral, acest cod de principii și valori a fost însușit din familie și desăvârșit prin filieră artisitică, Viețile personajelor le sunt complicate de legi și orânduiri sociale, iar adesea, mutilate de mâna oarbă a destinului necruțător. Ca scriitor, Ioan Slavici este un clasicist, a cărui operă se impune prin unitate și armonie compozițională, prin echilibru între forțele antrenate și prin promovarea frumosului, care nu poate fi valorizat decât în funcție de bine și adevăr. Poveștile sunt proiectate pe fundalul folclorului, tradițiilor și obiceiurilor specifice locului, care exprimă,

felul de a simți și de- a gândi al comunității dintr-o anumită zonă. Conform opiniei critice, operele lui Ioan Slavici conturează o frescă a moravurilor și a comportamentului specifice locuitorilor din Ardeal, o lume în care triumfă binele şi adevărul, cinstea şi dreptatea, norme etice pe care omul trebuie să le respecte. Slavici, fiind un autor moralist, un fin psiholog și un creator de tipuri umane, aplică în opera sa noțiunea fundamentală de omenie și virtuți morale precum: sinceritatea, demnitatea, buna-credință, cinstea şi iubirea de adevăr. Întreaga creație a lui Ioan Slavici este o pledoarie pentru echilibrul moral, pentru chibzuință şi înțelepciune, pentru fericire prin iubirea de oameni și păstrarea măsurii în toate.

Prin prisma romanului „Mara”, Ioan Slavici dorește să arate că dragostea adevărată și, mai cu seamă, iubirea copiilor, întemeierea unei familii șterg orice urme de diferențiere între oameni ce aparțin diferitor naționalități. Principalul sentiment influențat de destin este dragostea, ce devine o forță a naturii, iar personajele cunosc puterea ei de neînvins. Personajul titular al romanului, precupeața Mara, este o femeie activă și întreprinzătoare care încearcă să răzbată în viață cu o dârzenie aproape bărbătească. „Prin muncă neobosită și prin chibzuință, ea reușește să adune o avere considerabilă pentru a le crea copiilor ei o situație economică îndestulată, încercând în același timp să le conducă viața după propria ei dorință. Personajul îmbină cumpătarea cu afecțiunea maternă, fără a-și pierde nicio o clipă bunul simț” [5, p. 286]. Toate personajele lui Slavici zămislesc adevărate valori care sunt adevărate caractere, conturându-se ca indivizi energici prin faptele pe care le întreprind, prin atitudinea ce o adoptă în diferite împrejurări, prin impresia ce o lasă asupra celor din jur. Judecat din prisma personajelor create, Mara exprimă triumful puterii morale a omului în confruntarea cu timpul social și individual. Ioan Slavici zugrăvește cu dramatism sufletul țărănesc de peste munți, anticipând cu mulți ani creațiile literare ale lui Ion Agârbiceanu sau Liviu Rebreanu. Principala critică adusă romanului „Mara” este didacticismul etic pronunțat, aspect pe care criticul Pompiliu Constantinescu îl consideră „țara iremediabilă a romanului” [6, p. 3], astfel, desfășurarea narațiunii este menită să ilustreze o idee morală prestabilită: datoria oamenilor de a respecta convenienţele sociale, iar comportamentul personajelor urmează riguros această intenție a autorului.

Un alt personaj extraordinar al romanului „Mara” de Ion Slavici este Persida, care se detaşează de Mara prin dramatismul trărilor sufleteşti, prin

virtuţile şi energia cu care este glorificată, dar mai ales prin forţa sentimentului de iubire care-i dă tăria să învingă toate piedicile şi greutăţile ivite.

Astfel, se poate afirma că Persida, prin dragostea renegată şi condamnată nu doar de instanţe exterioare, parcurge un adevărat traseu iniţiatic, care-i formează personalitatea şi o maturizează. Persida poate servi un model de personaj pentru învăţarea unor lucruri noi. Această eroină este un personaj complex ce sfidează cu demnitate prejudecăţile. Persida uimeşte prin caracterul ei hotărît şi încrederea deosebită în propria-i persoană, astefel fiind convinsă că Naţl îi este destinul şi menirea ei, dârză şi hotărîtă să facă aşa cum o îndeamnă inima, Persida pleacă la Viena cu Naţl, pentru că „ viaţa pentru ea sunt numai clipele petrecute cu dânsul şi de aici înainte totul e zbuciumare, nelinişte, mistuire, dorinţă fierbinte". Întreg zbuciumul ei sufletesc, izvorât din respectarea valorilor impuse de tradiție, pe de o parte, şi din simţirea sinceră şi profundă pentru Naţl, pe de altă parte, se va topi, pentru o perioadă, în fericirea ce le-a cuprins viaţa acolo, departe de lume, în acea izolare benefică.

Persida este o admirabilă şi devotată soţie, nu-l va părăsi nici când Naţl va deveni neglijent, beţiv şi brutal : "Orişice s-ar întâmpla, eşti soţul meu, şi dac-ai fugi tu de mine, eu aş alerga..cu toată inima după tine", aceasta îi conturează fidelitatea şi dragostea infinită a ei pentru Naţl.

Ea uimeşte printr-o răbdare deosebită, ceea ce participă la crearea profilului său moral, ea suferă totul în numele dragostei (beţiile şi jocul de cărţi a lui Naţl) şi în acelaşi timp, ea este conştientă şi iubitoare, aceasta evidenţiându-se atunci când are de ales între iubirea pentru Naţl si iubirea pentru Dumnezeu, aceasta îl alege pe Naţl. În ipostaza de noră Persida este respectuasă, ea respectă şi acceptă conceptele soacrei şi socrului, oricât de nedrepte ar fi, dar totodată şi înţelegătoare, ea acceptă ca fiul ei să fie botezat în religie catolică, inţelegând că aceasta e unica cale de a se împăca cu familiile şi de a evita conflicte.

În acest sens, Persida este un model care vine să ne înveţe lucruri cu adevărat valoroase. Din faptele şi acţiunile ei putem însuşi o complexitate de învăţături profunde. Persida ne învaţă să fim răbdători şi să luptam pentru ceea ce ne aparţine. Indiferent de obstacole să nu încetăm să credem în noi, să fim demni şi încrezători. Trebuie să luptam cu ardoare pentru ceea ce iubim şi nicidecum să nu cedăm, iar Persida este un viu exemplu ce demonstreză acest lucru. Reeşind din toate faptele ei percepem un ca-

racter sensibil şi puternic în acelaşi timp, iar asta nu ne poate fi decît de un mare folos. Generozitatea, bunătatea şi blîndeţea Persidei au învins până la urmă brutalităţile lui Naţl, zgârcenia Marei şi orgoliul nemăsurat al familiei Hubăr. Astfel, Persida este o lecţie de viaţă ce cuprinde o multitudine de aspecte şi valori general umane, care reuşesc prin excelenţă să ne atingă spiritele şi să ne invite la o meditaţie individuală.

George Călinescu este autorul primelor romane citadine de tip clasic. Prin romanul „Enigma Otiliei” se aduce o viziune originală, de tip balzaciană, modernă, situat între tradiție si inovație. Scriitorul îmbină cu o suplețe deosebită tehnicile balzaciene cu viziunile realiste, elemente ale romanului modern: introspecția, finețea, luciditatea și precizia analizei psihologice, interesul pentru elemente contradictorii, tulburătoare și derutante, pentru involuții, degradări psihice (alienarea, senilitatea, dedublarea constienței), pentru studiul consecințelor eredității. Opera literară poartă, totuși, amprenta de critic a autorului prin toate calitățile general-umane transmise: trăsăturile clasice ale avarului, obsesia maniei banilor, răul conștient și spiritul malefic al personajelor, răutatea, violența, ipocrizia, avuția. Considerat unul dintre cei mai importanți critici literari români din toate timpurile, G. Calinescu și-a lăsat amprenta și asupra literaturii române prin romanele sale obiective, de tip balzacian. „Magia banului, magnetismul aurului, superstiția averii sunt poate cel mai răspândit motiv al zadarnic frământatei noastre vieți. Pentru bani se jertfește totul: liniștea, cinstea, iubirea proprie și a celorlalți” [7, p. 3]. Dintre toate elementele care definesc universul existenței umane, banul este cel care influențează în cea mai mare măsură destine individuale și colective. În numele acumulării de capital se fac sacrificii nejustificate, se renunță la valori morale, fără a se lua în calcul efemeritatea valorilor reprezentate de bani. Cu alte cuvinte, „aceste trăsături sunt arme ce dezgolesc sufletul uman, lăsându-l fără scrupule si valori morale.”

Apariția lui Liviu Rebreanu în literatura română înseamnă un moment de revelație. În operele sale creează oameni tipici, apropiindu-se de misterul eternității. Romanul „Padurea spânzuraților” este și o dramă de constiința a omului pus față în față cu o istorie necruțătoare. Pe fundalul evenimentelor tragice din primul război mondial, tânărul Apostol Bologa, român din Transilvania integrată pe atunci în Imperiul Austro-Ungar, trăieste o experiență cu implicații existențiale, precum: viață, moarte, iubire, datorie, Dumnezeu, suferință și izbăvire, care într-un final își schimbă con-

ținutul. Apostol Bologa crezuse că are în constiința sa edificii puternice, noțiuni morale statornice în convingeri și atitudini cu privire la stat, patrie, datorie, neam, etc. Însă în contact cu realitatea vieții, cu o nouă experiență, aceste așa-zise valori morale prind un alt conținut. De aici, amplificarea incertitudinilor și zbuciumul imens îl vor impinge la fapte decisive. Dar Liviu Rebreanu nu se limitează la atât; luciditatea, clarviziunea sa realistă îl fac să dezvăluie conţinutul concret al vieţii în condiţiile satului asaltat de relaţiile capitaliste, îl fac să înţeleagă întreg caracterul iluzoriu al „soluţiilor" preconizate de unii scriitori, să intuiască conflictul generator de tragism între calităţile idividuale ale ţăranului şi limitele logice ale vieţii în capitalism, conflictul valorilor umane „tradiţionale" cu tendinţe individualiste acaparatoare.

În cazul lui Mircea Eliade, constatăm că are conştiinţa propriei valori formată din anii copilăriei, desigur, îmbunătăţită la fiecare răstimp al vieţii. Întotdeauna în căutare de sine, testând diferite stări ale timpului şi păşind peste etapele fireşti ale existenţei, el se înscrie perfect în ceea ce ar reprezenta personajul gânditor, intelectual şi creator autentic. Anume din aspectele şi evenimentele descrise în „Romanul adolescentului miop" ne dăm bine seama cum s-a constituit personalitatea şi viaţa autorului. Evocat la persoana I, autorul, în primul rând explică de ce „trebuie să scriu un roman": „Pentru că am rămas singur, m-am hotărât să încep chiar azi „Romanul adolescentului miop". Voi lucra în fiecare după-amiază. Nu am nevoie de inspiraţie; trebuie să scriu, doar, viaţa mea, iar viaţa mi-o cunosc, şi la roman mă gândesc de mult" [8, p. 17]. Chiar în debutul romanului procesul de alegere a personajelor arată că urmează să avem de-a face cu un bildungsroman, o carte a devenirii. „Adevărul e că Romanul adolescentului miop va fi o serie de scene, de impresii, de portrete şi de concluzii asupra mediului şcolăresc şi sufletului adolescenţilor. Sunt sigur că romanul meu nu va cuprinde concluzii; pentru că eu însumi nu le-am găsit până acum…" [8, p. 21]. Acestea sunt frământările prin care trece autorul matur, în momentul când îşi rememorează copilăria şi adolescenţa, gata să le înşire pe hârtie. Un motiv specific răstimpului copilăriei şi preadolescenţei, întâlnit la începutul romanului, este descoperirea lumii prin citit, în cadrul şcolii, moment constituent al Bildungsromanului. Cu cât citeşti mai mult cu atât înveţi despre viaţă mai multe…" [8, p. 25]. Sfaturile şi învăţăturile tot vin de la Robert, care se consideră geniu: „- Cum poţi trăi tu fără iubire, fără

femeie, fără aventuri, continuă Robert cu ochii în coroana teiului. - Uite că trăiesc, constatai eu, umil. - Şi asta numeşti tu viaţă, tinereţe ...?” [8, p. 33]. La fel trebuie menţionate, în acest context, trăirile şi meditaţiile ce urmează după lectura unor cărţi ce te fac să creşti sufleteşte şi să înţelegi unele lucruri de care doar bănuiai ulterior.

Lectura cărţilor şi regăsirea sa în personajele din ele, ca o oglindă a lui, dar în care se vedea altcineva, aşa cum ar fi regăsirea sa în copilăria şi adolescenţa lui Papini - ca şi acesta, era urât, foarte miop, devorat de o curiozitate precoce şi fără margini, voind să citească tot şi visând să poată scrie despre toate. Aidoma lui, iubea singurătatea şi se înţelegea numai cu prietenii inteligenţi sau erudiţi. Totodată simţirea că e superior tuturor colegilor săi, în special pentru efortul cu care se străduia să-şi lărgească şi aprofundeze cultura, erudiţia şi inteligenţa. Aflarea în plină criză de pubertate, când se descoperea în fiecare dimineaţă mai urât, mai stângaci, iar la întâlnirile cu fetele de vârsta sa, înţelegea cât este de timid şi de neatrăgător, în comparaţie cu unii din prietenii săi. Starea aceasta s-a perpetuat agravându-se până la absolvirea liceului. Corigenţa la matematică îl face să mediteze asupra viitorului. Eşecurile îl pun în faţa deciziilor extraordinare: sinuciderea, fuga de acasă peste hotare etc. Acum ştiu cine sunt.” [8, p. 62]. El, care, în de curând avea gânduri de sinucidere sau de fugă de acasă, ura matematica şi germana, a ajuns, în final, în urma unor apăsătoare judecăţi de conştiinţă, să le adore... Prin urmare, depistăm în acest roman următoarele etape în devenirea eroului: complexele puberului, experienţele fizice de autopedepsire întru cunoaştere, jurnalul ca oglindă a sufletului, umilinţa şi ura, prieteniile cu „eroii” romanului, durerea, jurămintele pentru sine, tristeţea, aşteptarea, bătălia cu viaţa, lupta cu credinţa / necredinţa, tipicele viziuni cruciale, crizele de melancolie, condiţia singurătăţii. Avem, aşadar, un extraordinar Manual de sinceritate, din care nu lipseşte nimic specific vârstelor de găsire a căii spre sine, spre înţelegerea de sine, o lecţie perfecta de autocunoaştere.

În cele din urmă, pot afirma cu certitudine că personajele literare stau la baza dezvoltării noastre. Și dacă aș trece la persoana I, aceste opera literare mi-au șlefuit caracterul, mintea și sufletul. De la fiecare personaj în parte am cules bunătate, înțelepciune, frumusețe sufletească, perseverență, curaj. Protagoniștii operelor care m-au captivat mi-au plantat în suflet semințele valorilor umane: Binele, Dreptatea, Pacea, Onoarea, Adevărul, iar florile răsărite din aceste semințe înfloresc și astăzi în adâncul conștiinței mele.

Valorile general-umane, culturale, morale și etice, parte esenţială a operelor studiate, descoperite prin intermediul conţinuturilor curriculare, formale și informale, se vor integra în cunoştinţele generale ale elevului, punând baza unei comunicări interculturale. Totalitatea însuşirilor care dau preţ sau importanţă unui lucru sau unei persoane depinde îndeosebi de moştenirea şi deschiderea interumană, mentalitate, modul de gândire, tendinţe estetice. Valorile general-umane exercită o puternică inflenţă asupra dezvoltării personalităţii, asigurând condiţii favorabile formării unei imagini cât mai completă asupra lumii, oferind capacitatea înţelegerii multiplelor forme ale vieţii şi dând posibilitatea acestuia de a-şi câştiga autonomia. Cu regret, astăzi trăim într-o lume a iluziei tehnologice, locuim pe o insulă ispititoare, conviețuim într-o lume îmbrăcată în amăgiri, secrete, cu amprenta unor suflete dezgolite, - o lume mai puțin preocupată de adevăratele valori. În major, sunt mulți scriitori care au conturat adevăratele valori umane, dar puțini dintre noi sunt cei care le posedă. Îndemn pe toată lumea să citească, iar lectura să devină o pasiune. Citind, nu veți fi niciodată singuri, mereu vă veți împrieteni cu noi eroi care să vă lumineze viața.

Referințe bibliografice:

1. VIANU, T. Introducere în teoria valorilor. Bucureşti: Albatros, 1997. 134 p. ISBN 973-24-441-85.
2. IBRĂILEANU, G. Scriitori români și străini. București: Editura pentru literatură. 1966.
3. MANOLESCU, N. Studii despre Creangă. București: Albatros 1973. 245 p.
4. CRISTEA, V. Dicționarul personajelor lui Creangă. Iași: Edit Princeps, 2011. 160 p. ISBN 978- 606-523-022-4.
5. CREANGĂ, I. Povești. Povestiri. Amintiri. București: Regis, 2000. 286 p. ISBN 973-97196-4-3.
6. MICU, D. Scurtă istorie a literaturii române, vol. 1. București: Iriana, 1994. ISBN 973-96098-9-9.
7. CONSTANTINESCU, P. I. Slavici. «Mara» – un roman. În: Mișcarea literară, anul II, nr. 40- 41, 15 august 1925, p. 3.
8. ELIADE M. Memorii, I-II, Editura Humanitas, Bucureşti, 1991.
9. https://www.scribd.com/document/369587912/Literatura-%C8%98i-Valorile-simpozion.
10. GHICOV, A., art. Devenirea axiologică a cititorului și vorbitorului prin textul literar: experienţe şi recomandări, Cluj, 2017; MOCANU R.-E. art. Literatura – valoare în sine și vehicul de valori perene și personale, Cluj, 2017.